

Metodologia i dissenys

1. Metodologia qualitativa

1.1. Introducció

Resum de les característiques generals de la metodologia qualitativa

Entén la realitat de forma global (no fragmentada com la quantitativa). Observa el context en la seva forma natural atenen les diferents perspectives i per això utilitza tècniques de recollida de informació interactives, flexibles i obertes.

La investigació qualitativa representa un conjunt d'investigacions, totes elles amb característiques similars, encara que no amb el mateix fi. D'acord amb aquest criteri, Bartolomé (1992) identifica una de les principals orientacions en la investigació qualitativa: la orientada a la **comprensió** del context d'estudi.

La investigació qualitativa orientada a la comprensió té com a objectiu descriure i interpretar la realitat educativa des de dins. Està fonamentada en la Fenomenologia, representada (Husserl y Schutz), que senyala al subjecte com a productor de coneixement que es construeix a partir del que subjectivament percep.

1.2. Característiques generals

Altres noms: Etnogràfica, interpretativa, constructivista

Fonaments: Fenomenologia (Husserl des de la filo. i Schutz des de la sociología) *Representa la ciencia de los fenómenos que se manifiestan mediante la conciencia; los hechos sociales y educativos ya no dependen de los sistemas ni de sus estructuras, sino de las personas, de cómo éstas comprenden los significados de los acontecimientos o fenómenos estudiados*, antropologia, sociologia

Supòsits:

Realitat socialment construïda

Primacia del tema sobre el mètode

Els fenòmens son complexos i de difícil solució

Finalitat:

Comprendre i interpretar la realitat social

Des de la perspectiva dels actors

Els significats de les accions

Contextualitza el coneixement

Paper de l'investigador: Implicació personal

Tipus d'estratègies (modalitats): fenomenològica, etnogràfica, teoria fonamentada, estudi de casos, investigació biogràfic- narrativa, investigació acció, investigació evaluativa (Aquestes dues les tractem en la Sociocrítica)

Criteris regulatius: credibilitat, transferibilitat, dependència, conformació, coherència

Tècniques de

recollida de dades: entrevista, observació participant, anàlisis de documents

Anàlisis de dades: tipus qualitatiu: nudist, ethnograph, atlas.ti, winmax

1.3. Disseny de la metodologia qualitativa

La investigació qualitativa, com a activitat científica coherent amb els seus principis, no pot partir d'un disseny preestablert com passa amb les investigacions de tall quantitatiu (la finalitat de les quals es comprovar una hipòtesis). La idiosincràsia de la investigació qualitativa implica que el disseny de investigació es caracteritzi per ser inductiu, obert, flexible, cíclic i emergent (capaç d'adaptar-se i evolucionar a mesura que es va generant coneixement sobre la realitat estudiada)

Janesick estableix que el disseny de investigació ha d'estructurar-se a partir de tres moments:

- 1- Abans d'accedir a l'escenari (plantejament dels objectius inicials, les estratègies d'entrada a l'escenari, la selecció

d'estratègies metodològiques, la temporalització i la detecció dels prejudicis del investigador)

- 2- A l'inici del treball de camp (recollida d'informació, reajustar la temporalització i adaptar les estratègies metodològiques)
- 3- Al retirar-se de l'escenari (tasques d'anàlisi i interpretació a partir de la informació proporcionada pels participants)

Latorre i altres (1996) diuen que el procés de investigació es desenvolupa a través de sis fases, amb diverses activitats:

1- Fase exploratòria i de reflexió:

- Identificació del problema
- Qüestions de recerca
- Revisió documental
- Perspectiva teòrica

2. Fase de planificació:

- Selecció de l'escenari de recerca
- Selecció de l'estratègia de recerca
- Redefinir el problema i les preguntes de la recerca

3. Fase d'entrada a l'escenari:

- Negociació de l'accés
- Selecció dels participants
- Papers de l'investigador
- Mostreig intencional

4. Fase de recollida i d'anàlisi de la informació:

- Estratègies de recollida de informació
- Tècniques d'anàlisi de la informació
- Rigor de l'anàlisi

5. Fase de retirada de l'escenari:

- Finalització de la recollida de informació
- Negociació de la retirada
- Anàlisi intensiu de la informació

6. Fase d'elaboració de l'informe:

- Tipus d'informe

Elaboració de l'informe

1.4. Modalitats de investigació de la metodologia qualitativa

1.4.1. Investigació etnogràfica (*Capítol 9 de Bases metodològiques de la investigació educativa. Capítol 10 del Metodología de la investigación educativa*)

Sorgeix a finals del segle XIX i a principis del XX des de l'antropologia, degut als estudis sobre cultures primitives. A meitats del segle XX es desenvolupa l'estudi de la cultura dins de l'àmbit educatiu (processos d'enculturació i aculturació)

En sentit literal, **significa descripció d'un model de vida o grup de individus**. La investigació etnogràfica descriu els aconteixements que tenen lloc en la vida del grup, mostrant especial atenció a les estructures socials i conducta dels subjectes com a membres del grup, així com de les seves interpretacions i significats. Pretén retratar com és un grup social en profunditat i en el seu àmbit natural, i comprendre'l des del punt de vista de qui està en ell

Característiques principals:

- caràcter global (descriu els fenòmens de forma global i en els seus contextos naturals)
- condició naturalista (estudia les persones i grups en els seus àmbits naturals a partir de: observar, escoltar, parlar, anotar, etc.)
- utilitza la via inductiva (parteix de les evidències per arribar a les teories)
- aparició de informació contextualitzada i lliure de judicis de valor
- caràcter reflexiu en el sentit de que qui investiga forma part del món que estudia, existint una influència mútua.

Fases del procés etnogràfic:

- identificar una qüestió d'estudi
- seleccionar el disseny
- determinar les tècniques a portar a terme

- localitzar un lloc i gestionar l'entrada a l'escenari
- escollir les persones informants clau
- desenvolupar les relacions de camp, recollir informació i determinar la duració de l'estada en l'escenari
- recollir informació fora del camp
- processar i analitzar tota la informació recollida
- elaborar l'informe.

Estratègies etnogràfiques de recollida de informació:

- **observació participant:** és l'estratègia bàsica de l'etnografia i combina la observació amb la participació; a través d'ella, es tracte d'observar les pautes de conducta a la vegada que s'és participant en la cultura observada, reflexionant i recollint informació. S'acostuma a combinar amb altres estratègies com l'entrevista informal i la recollida de materials escrits.

EXEMPLES: sobre l'estudi d'estils de vida de grups marginats o exclosos (bandes juvenils, gàngsters, etc.), sobre el poble gitano (la seva identitat, cultura, etc.), les filles i fills d'immigrants i els seus processos educatius durant la seva escolarització en centres de educació primària, etc.

1.4.2. Estudi de casos (Capítol 10 del llibre *Bases metodològiques de la investigació educativa*. Capítol 10 del llibre *Metodología de la investigación educativa*)

Es una modalitat d'investigació que també té una llarga tradició (és l'enfocament tradicional de tota investigació clínica). Consisteix en una descripció i anàlisi detallat d'unitats socials o entitats educatives úniques que té com a finalitat comprendre profundament una realitat singular, ja sigui família, individu, grup, institució social o comunitat.

Sol realitzar-se quan es vol estudiar un cas o situació amb certa intensitat i en un període de temps curt. Part del seu potencial resideix en que pot

generar hipòtesis i descobriments en mig d'una gran flexibilitat i aplicabilitat a situacions naturals.

Característiques principals:

- particularitat (es centra en una situació, institució, programa o fenomen particular)
- caràcter descriptiu (pretén realitzar una descripció rica i densa del fenomen)
- comprensivitat (vol il·luminar sobre la comprensió del cas)
- perfil inductiu (va des de lo particular a lo general, descobrint noves relacions i conceptes més que verificant hipòtesis).

Disseny de l'estudi de casos:

- planificar (se selecciona i defineix el cas, es delimita el tema i es focalitza conforme avança el procés, s'analitzen els contextos i subjectes que poden ser font de informació)
- recollir la informació (prèviament s'han seleccionat els subjectes escollits i les estratègies a utilitzar, així com les preguntes o guions)
- analitzar i interpretar la informació per acabar amb conclusions i el redactat de l'informe final

Objectius d'un estudi de casos:

- aprofundir en situacions úniques
- generar hipòtesis
- adquirir coneixements
- diagnosticar una situació des d'una perspectiva qualitativa
- completar la informació obtinguda per altres investigacions pròpies de la metodologia quantitativa.

Tècniques de recollida de informació:

- **observació i entrevista.** També l'**anàlisi documental**, els **grups de discussió** i els **relats i/o histories de vida**

EXEMPLES: les creences d'un docent sobre l'avaluació, les opinions de dos estudiants de formació del professorat sobre les pràctiques en la seva trajectòria acadèmica, l'estudi (dins de l'àmbit de educació social) d'un programa d'intervenció amb una família amb dificultats, l'anàlisi profund del model educatiu d'un centre de formació, etc.